

СТРУМИЦА
П.НАМИЧЕВ 2018

ТРАДИЦИОНАЛНАТА
АРХИТЕКТУРА ВО
СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО

TRADITIONAL ARCHITECTURE IN
STRUMICA AND STRUMICA REGION

ПЕТАР НАМИЧЕВ

Издавач

Н.У. Завод за заштита на спомениците на културата и музеј, Струмица

За издавачот

м-р Васил Горгиев

Автор на изложбата, текстот, цртежите,

дизајн и подготовка на каталог

д-р Петар Намичев

Корица

Михаил Намичев

Рецензети

Проф.д-р. Мирче Кокалевски

д-р.Меланија Шерденковска

Печати

2 Август Штип

Тираж 250

Струмица 2014

Изложбата е реализирана со помош на
Министерството за култура на Република Македонија

Published by

N.I.Institute for Protection of Cultural Monuments and Museum, Strumica

Main Editor

Vasil Gorgiev MA

Author of the exhibition, the text, the drawings,

design and lay-out

Petar Namicev PhD

Front cover

Mihail Namicev

Reviewers

Mirce Kokalevski PhD, prof.

Melanija Sherdenkovska PhD

Print by

2 August, Shtip

Copies 250

Strumica 2014

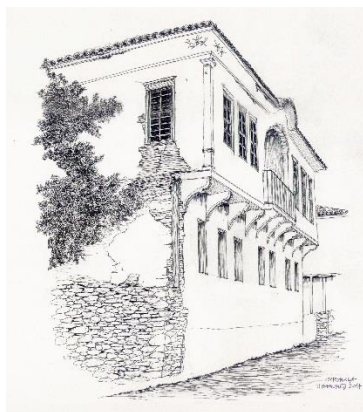
The Exhibition is realized with the help of
Ministry of Culture of Republic of Macedonia

Петар Намичев

**ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА
ВО СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО**

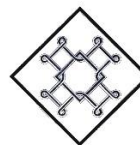
ОД 19-ОТ И ПОЧЕТОКОТ НА 20-ОТ ВЕК

Petar Namicev

**TRADITIONAL ARCHITECTURE IN STRUMICA AND
STRUMICA REGION**

FROM 19TH AND EARLY 20 CENTURY

2014

Традиционалната архитектура во Струмица и струмичко од 19 и почетокот на 20 век

Струмица и струмичко содржи голем број на споменици, градби како дел од историски јадра, пејзажни предели во урбаната и руралната средина, кои ја имаат сочувано својата архаичност, во форма која тоа го овозможила средината во која тие егзистирале. Историското наследство е резултат на големиот број на културни активности на подрачјето на Струмица, кои се одвивале низ вековите на своето постоење. Врз основа на културното наследство, кое овој регион го содржи, претставува резултат на развојот на културата на живеење на локалното население, што се надополнувало низ различните историски периоди. На ова територија сочувани се голем број на археолошки остатоци, средновековни утврдувања, сакрални објекти, јавни објекти од периодот на османлиското владеење, како и историски споменици од поновата историја на 20-от век. Притоа во најголема мерка сликата на градот е неизоставно исполнета со историски градби од периодот на 18-от, 19-от и почетокот на 20-от век, со станбена намена, кои се градени од страна на народните градители, со начин, форма и стилски обележја, блиски до локалното население. Иако компактно групирани, на стрмниот терен, на градската улична мрежа, тие поради руинираноста на градбата и присуството на нови градби со современи материјали, кои се резултат на современите потреби на населението, се уништени или оние малку примероци кои се сочувани, се во лоша состојба. Оваа ситуација е резултат на недоволната грижа за овој дел од градителското наследство, во периодот на 20-от век, што довело до денешната состојба. Станбената архитектура од овој период има слични естетски и конструктивни карактеристики како и другите градови во Македонија од овој период. Создадена е специфична градба која е прилагодена на климатските услови, каде доминираат топлите лета со високи температури, односно создавање на простори за изолација на виталните станбени простори. Притоа се зголемила катноста на објектите во централното градско јадро, поради густината на изграденост, изолираноста од градската врева и подобрување на визуелната кон околниот простор.

Traditional architecture in Strumica and Strumica region on the 19th and early 20th century

Strumica and Strumica region contains a number of monuments, buildings as part of the historical core, landscape areas in urban and rural areas, which have preserved their authenticity. The historical heritage is the result of the large number of cultural activities in the area of Strumica, which took place over the centuries of its existence. Based on the cultural heritage that this region contains, is the result of the development of the culture of living of the local population, which is complemented through different historical periods. In this area there are the large number of archaeological remains, medieval fortifications, sacred buildings, public buildings of the period of Ottoman rule, and historical monuments of the recent history of the 20th century. The largely image of the city is undoubtedly filled with historic buildings from the period of 18th, 19th and early 20th century, with residential use, which are built by public builders in way, shape and style features close to the locals. Although compactly grouped, the steep terrain, the urban street network, because their dilapidated condition of the building, and the presence of new buildings with modern materials that are a result of the needs of the population, were destroyed or those little samples that are preserved, are in poor condition. This situation is the result of insufficient attention to this part of the architectural heritage during the 20th century, which led to the present situation. The residential architecture of this period have similar structural and aesthetic features as other cities in Macedonia in this period. Then there were created a specific structure that is adapted to the climate, dominated by warm summers with high temperatures, or create an insulation of vital residential premises. The increased of high of the facilities in the downtown core, are because the density of development, isolation from the city noise and improve the visualization to the surrounding area.

Основна специфика на надворешниот изглед на станбените објекти е примената на отворените чардаци, со лачни завршетоци на фасадата,

примена на декоративни детали, на венецот, столбовите, со пластична обработка, која се заокружува со формата на покривната конструкција.

Во руралната средина не изостанува креативниот контекст на примената на естетски елементи при надворешната обработка. Тука се применуваат одредени конструктивни форми на бондручниот систем, со дрвени греди, кои создаваат исклучителна пластичност на формата на селската куќа. Отворениот чардак доминира во целиот изглед, кој го сублимира целиот функционален простор, во една целина. Волумените на куќите се поставени складно вклопени во природниот пејзаж, најчесто во збиена форма, со криви и тесни улички. Креативната форма на селската куќа е резултат на сочуваниот еколошки концепт, почнувајќи од примената на материјалите, конструктивниот систем со флексибилен концепт за постојани просторни промени на функцијата и конструктивниот еластичен концепт. Сето ова говори за складно применетиот пристап во функцијата на економичноста на градбата и прилагоденоста на потребите и димензиите на просечниот селанец и неговото семејство.

Врз основа на овие првични согледувања можеме да констатираме дека на територијата на Струмица и струмичко постојат голем број на градби кои е потребно да се забележат поради нивната оригинална форма, произлезена од секојдневните потреби на населението. Оваа категорија на станбена архитектура од урбаната и руралната средина, претставува значаен дел од градителското наследство во овој регион, што ја потврдува потребата за негово зачувување од понатамошно исчезнување.

Environment in the rural context is lacking with creative application of aesthetic elements in external processing. This imposes certain structural

forms of bondruch constructive system, with wooden beams that create extraordinary plasticity of form of rural house. The open porch dominates the whole look, which summarizes the entire functional space into a whole. The volumes of the houses are set smoothly integrated into the natural landscape, usually in compressed form, with curved narrow streets. Creative form of rural house is the result of the preserved ecological concept, starting from the application of materials, structural system with flexible concept of continuous spatial changes the function and structural elastic concept. All this speaks to a harmonious approach applied in the function of economy and building adaptation needs and dimensions of the average peasant and his family.

Based on these initial findings, we can conclude that the territory of Strumica and Strumica region, there are a number of buildings that need to be noticed for their original form, derived from the daily needs of the population. This category of residential architecture of the urban and rural environment is an important part of the architectural heritage of this region, which confirms the need for its protection from further extinction.

Градска архитектура

Градот Струмица има богата историја во својот повеќеовековен развој, во сите историски значајни епохи, што се потврдува преку бројните археолошки остатоци, историските настани, етнологското богатство и сл. Во периодот на 19-от и почетокот на 20-от век градот достигнува економски и културен развој, период кога се формира урбаната слика на централното градско јадро. Во услови на Османлиското владеење со специфични услови во однос на капацитетот, висината на градбите, формирани се одредени урбани јадра, од јавни и станбени објекти. Станбениот дел е лоциран на стрмен терен на јужната страна на градот, каде живеело христијанското население. Куќите со дворните места се формирани на ограничени локации, со моќност за проширување на корисната површина во височина. На тој начин со локалните градителски карактеристики формирана е урбаната слика на овој дел од градот, денес со карактеристика на историско јадро. Според Кнчов при крајот на 19-от век во Струмичката каза, населеното место Струмица броело 10.160 жители (Кнчов 1996).

Градот струмица за време на турската управа се нарекувал Уструмче, приклучен кон Кустендилскиот санџак, со спахиско-тимарски систем. Според пописот од 1519 год, градот Струмица броел 2780 жители, додека во 17-от век градот бил седиште на Кадилук.

Според турските извори од 16-от век, во пописите од истиот период во Струмица се споменуваат 22 маала и 3530 жители, што говори за демографскиот развој на градот (Стојановски 1989). Според патеписците Хаџи Калфа (во периодот на 1665 г) и Евлија Челебија (во периодот на 1670) во 16-от век куќите биле во добра состојба. Прозорците на куќите биле ориентирани кон југ и запад. Во градот имало седум анови и дванаесет чешми, додека сокаците се чисти со многу зеленило. Градот претставувал силен економски центар, каде се одржувал саем на стоки.

URBAN ARCHITECTURE

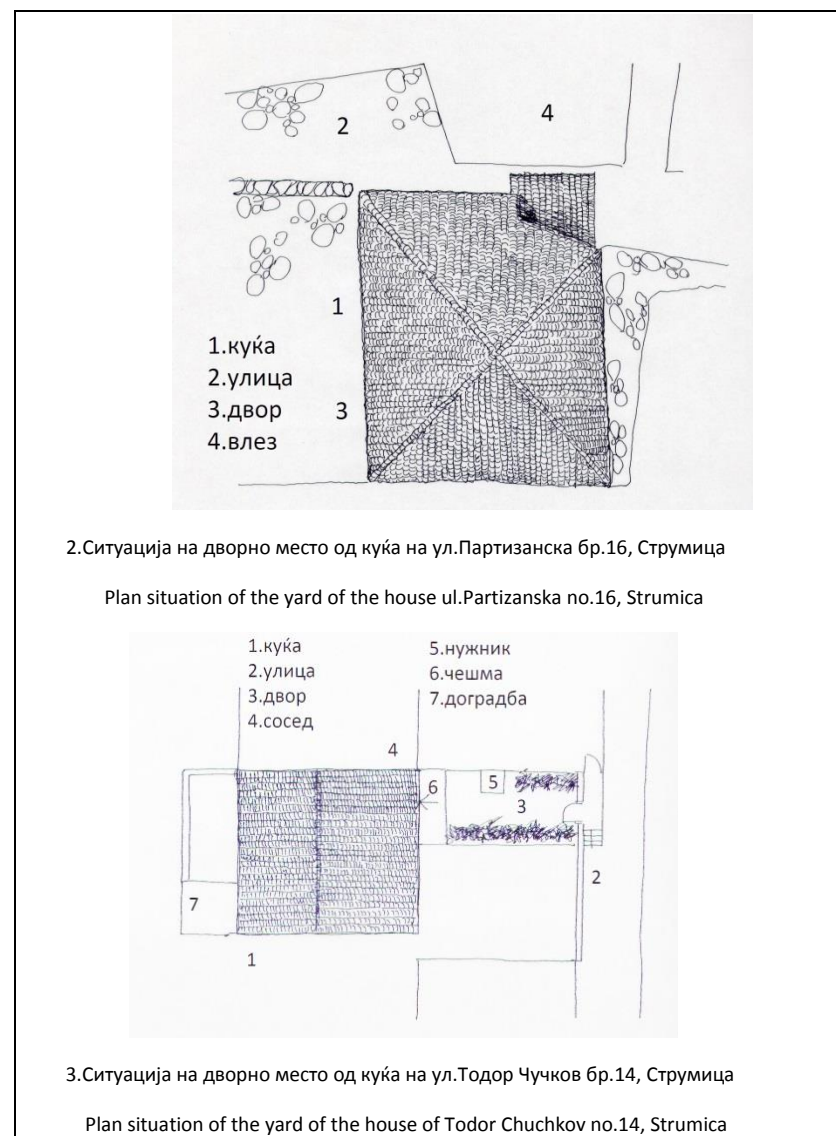
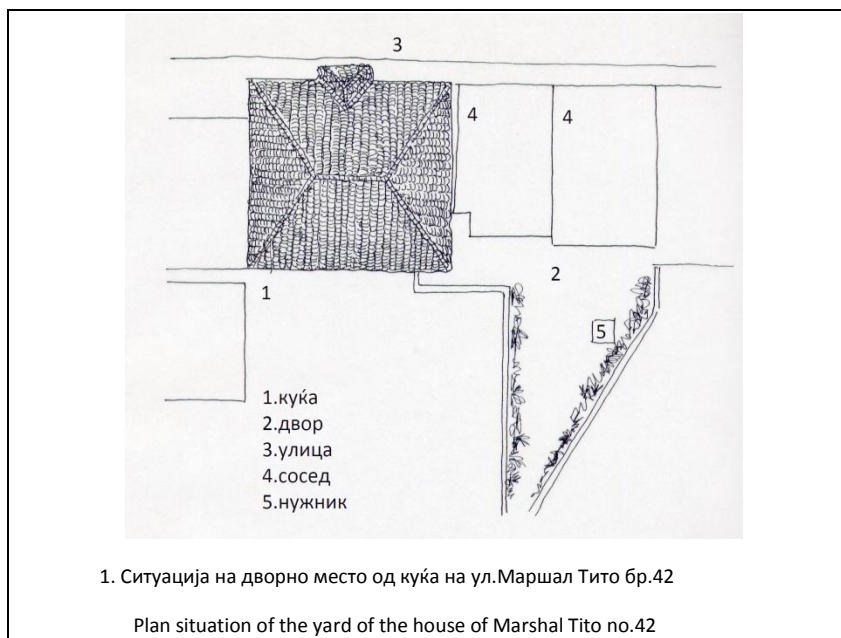
The city of Strumica has a rich history in its many century development in all major historical eras, as confirmed by numerous archaeological remains, historical events, ethnological treasure, etc. During the 19th and early 20th century, the city reached economic and cultural development, a period when has been formed the urban picture of the downtown core. In terms of Ottoman rule with specific requirements in terms of capacity, height of buildings, has been formed certain urban centers of public and residential buildings. The housing is located on steep terrain on the south side of town, where the Christian population lived. Houses with yards has been formed with limited locations, with power to extend the useful floor space in height. Thus with local builders characteristics has been established urban image of this part of the city, with today features of the historic core. According Knchov in the 19th century - *Casa in Strumica*, Strumica settlement counted 10.160 inhabitants.

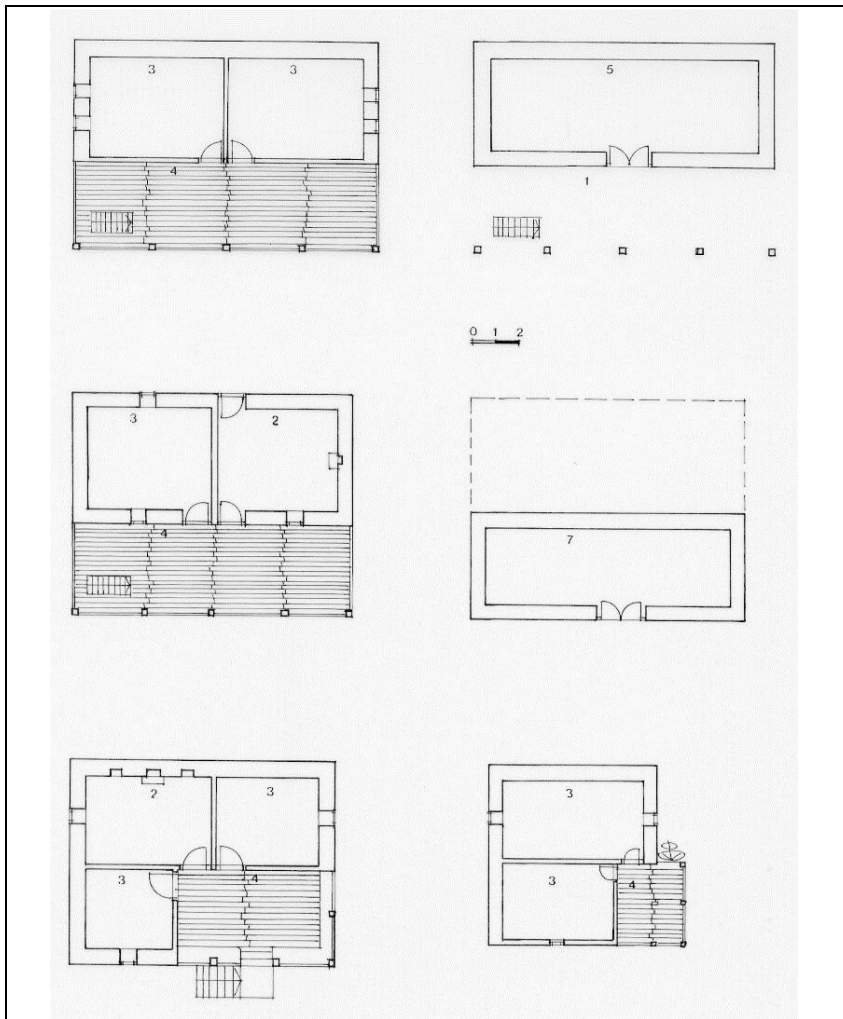
Strumica during the Turkish administration was called Ustrumche, connected to the *Sanjak of Kyustendil*, with *spahiski - timarsko system*. According to the census of year 1519, Strumica counted 2780 inhabitants, while in the 17th century the city was the seat of *Kadiluk*.

According to Turkish sources from the 16th century, in the censuses of the same period in Strumica has been mentioned 22 quarters and 3530 inhabitants, which speaks to the demographic development of the city. According itinerant Haji Kalfa, during the 1665 and Evliya Celebi (in the period of 1670) in the 16th century in the city has been exist a fortress, rich bazaar with 500 shops, a large market and other facilities, which speaks of a settlement with big commerce and trade potential. Çelebi was mentioned the existence of 2,040 houses, and the ground floor, one above the other stringed with solid construction, covered with tiles and in good condition. The windows of the houses were oriented to the south and west. In the city there were seven inns and twelve taps, while alleys were clean, with lots of greenery. The city represent strong economic hub, where goods fair was held.

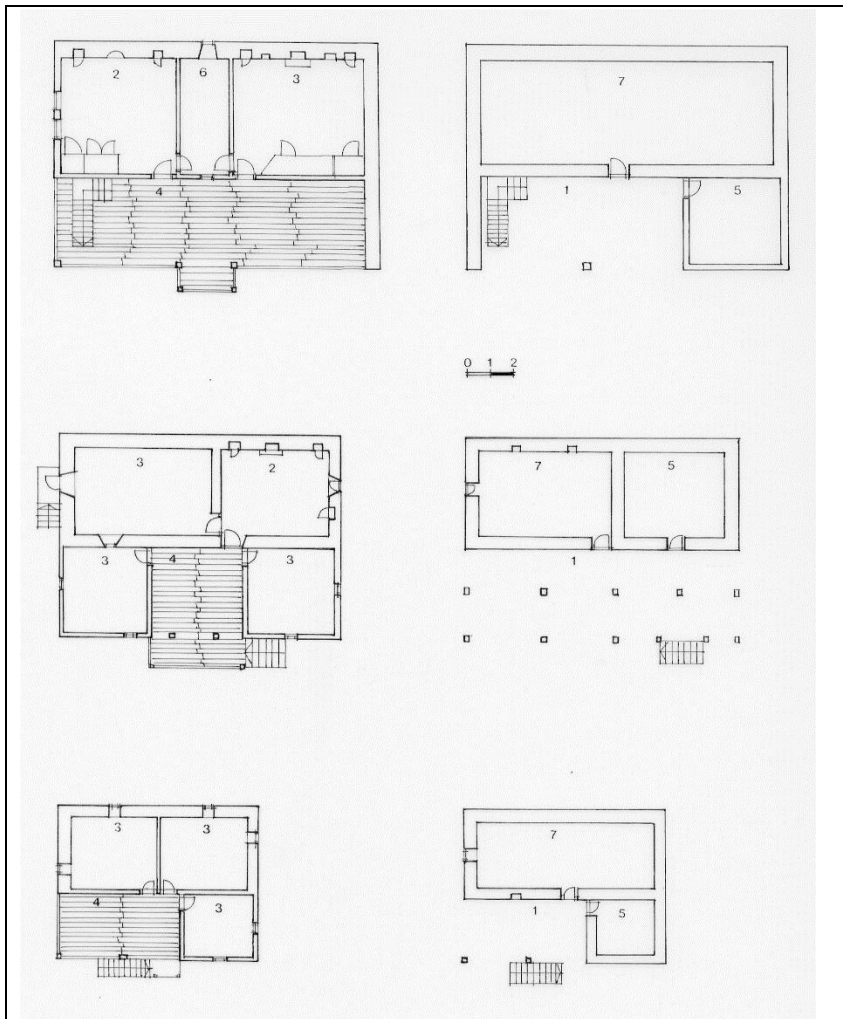
Притоа се создал голем и богат фонд на градби на поимотните семејства кои во најголем степен биле видливи преку применетите естетски детали на фасадната обработка на лачните форми, еркерните профилации, столбовите, венците на покривната конструкција и др.

Христијанското население во овој период своите средства ги вложува во изградба на станбен простор, со зголемување на куќата во височина, која го дозволува флексибилноста на применетиот конструктивен бондручен систем. Денес градот има 35.000 жители со богата историја и културна традиција.

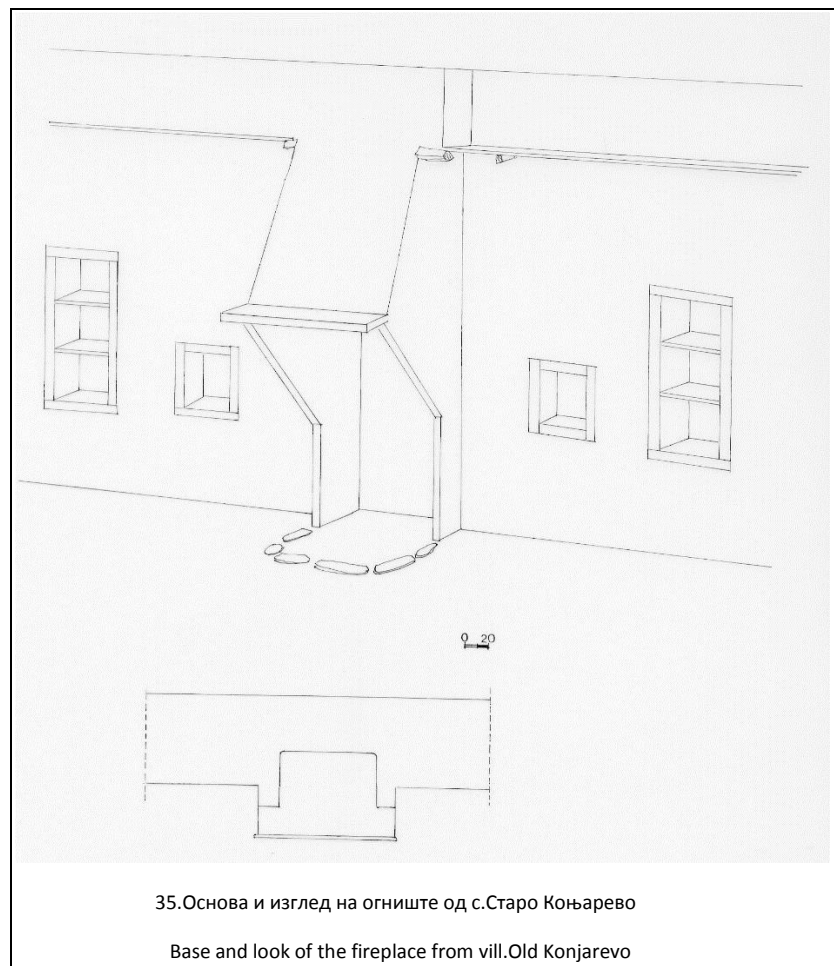

27. Основи на куќи -чардаклии од с.Банско и с.Стеник
 Basics of porch houses –chardaklija of vill.Bansko and vill.Stenik

28. Основи на куќи- чардаклии од с.Дражево
 Basics of porch houses –chardaklija of vill.Drazevo

Rarely, despite the gap in the wall, on the top, cupboards had semicircular opening (Stinik).

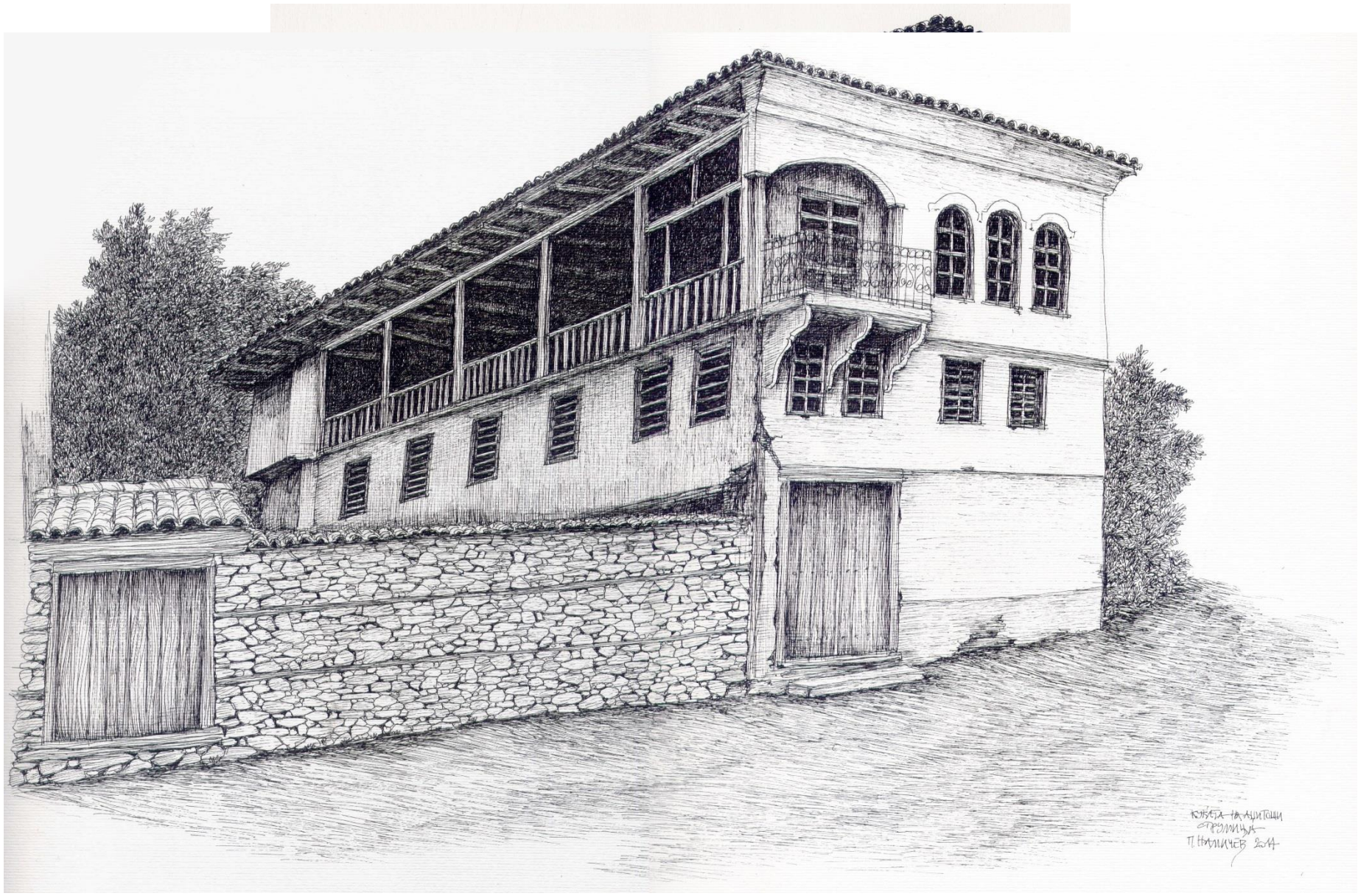
The ceilings are rarely applied in rural houses, except in rooms where they wait for guests, with similar decoration with sergen (Stinik). The middle part often were made with the wheel moldings in the form of rays of the sun (Stinik), or beads placed in the form of other geometrical form (Drazevo), while the area was divided into rectangular fields with wooden beads (Stinik). The corners are decorated inside simple with minimal geometric decoration (Bajakovo). And shelves were put along the wall, with pronounced decoration in harmony with the decoration of the ceiling (Stinik).

Building rituals

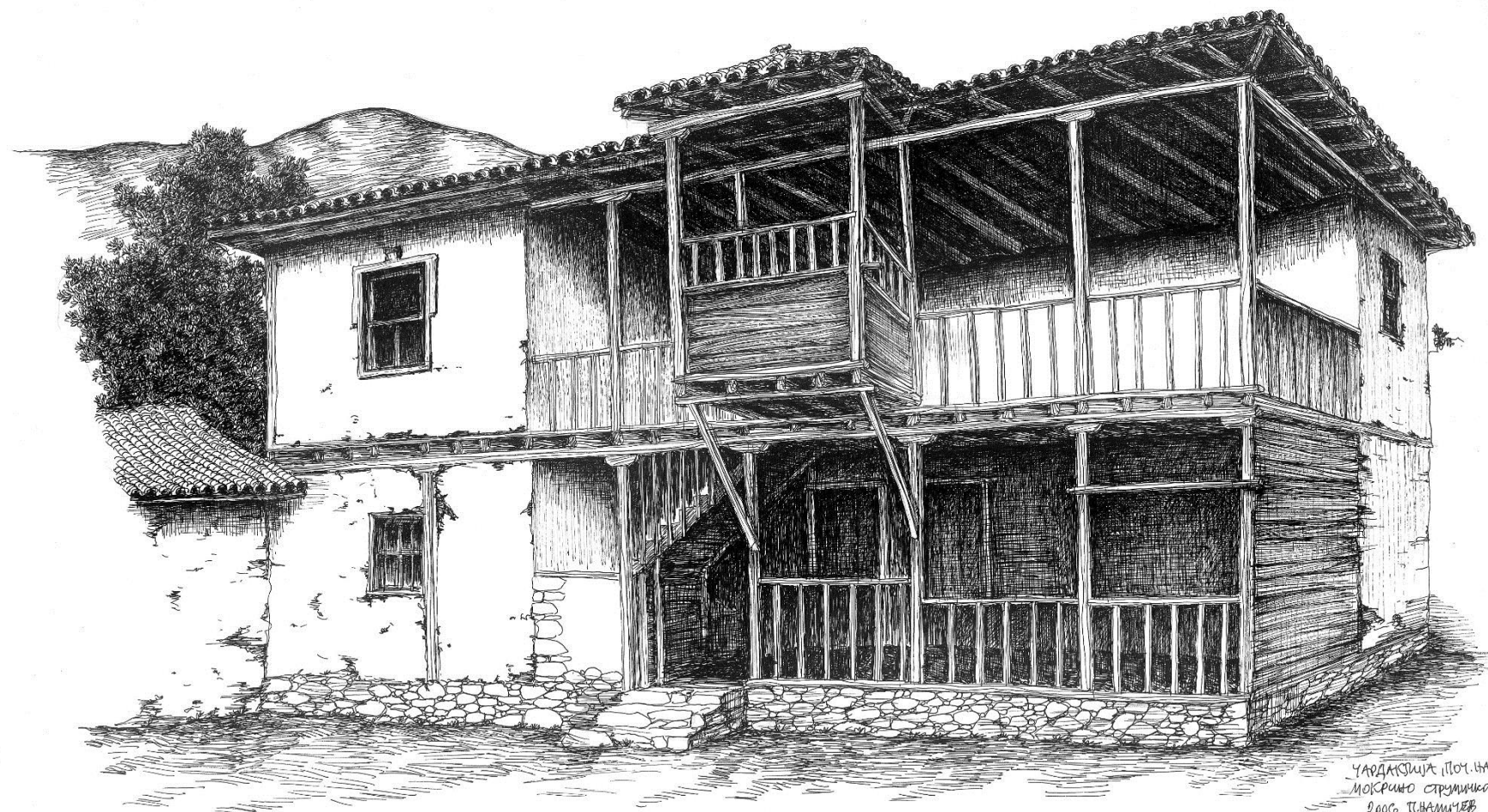
When building a house, for her protection and successful construction is applied to a series of ritual and magical effects. I was beginning with the first burial of foundations and erection of the building, putting on's door and moving into a new residence.

In digging the foundations are usually staring Monday (Barbarevo Radovo, Borisovo), new (Radovo, Borissova Mokrino), the new moon and when not fasting (Stenik), Thursday (Smolare, Borisovo, Mokrino) or Saturday (Smolare, Mokrino). The sunset is chose by the East (Borisovo, Stenik) from the sun (Mokrino). During construction, the launch of the foundation, the host (Murtino) or master (Radovo) slaughtered lamb (Murtino, Old Konjarevo, Borissovo, Mokrino), sheep (Murtino), Koch (Radovo, Old Konjarevo) or calf (Murtino) the foundation. The master who slaughtered sacrifice should have a father and mother (Mokrino). Masters takes measures for a house (Smolare). The named who sang priest and squirt with holy water (Radovo, Mokrino), he blest the family, and house builders kissed the cross and the priest with holy water squirt living space (Radovo, Mokrino).

УРАДСКА ПЛОШТА
МОСКВО СТРИЖКО
ЛОС. П. ПАМЯТЬ

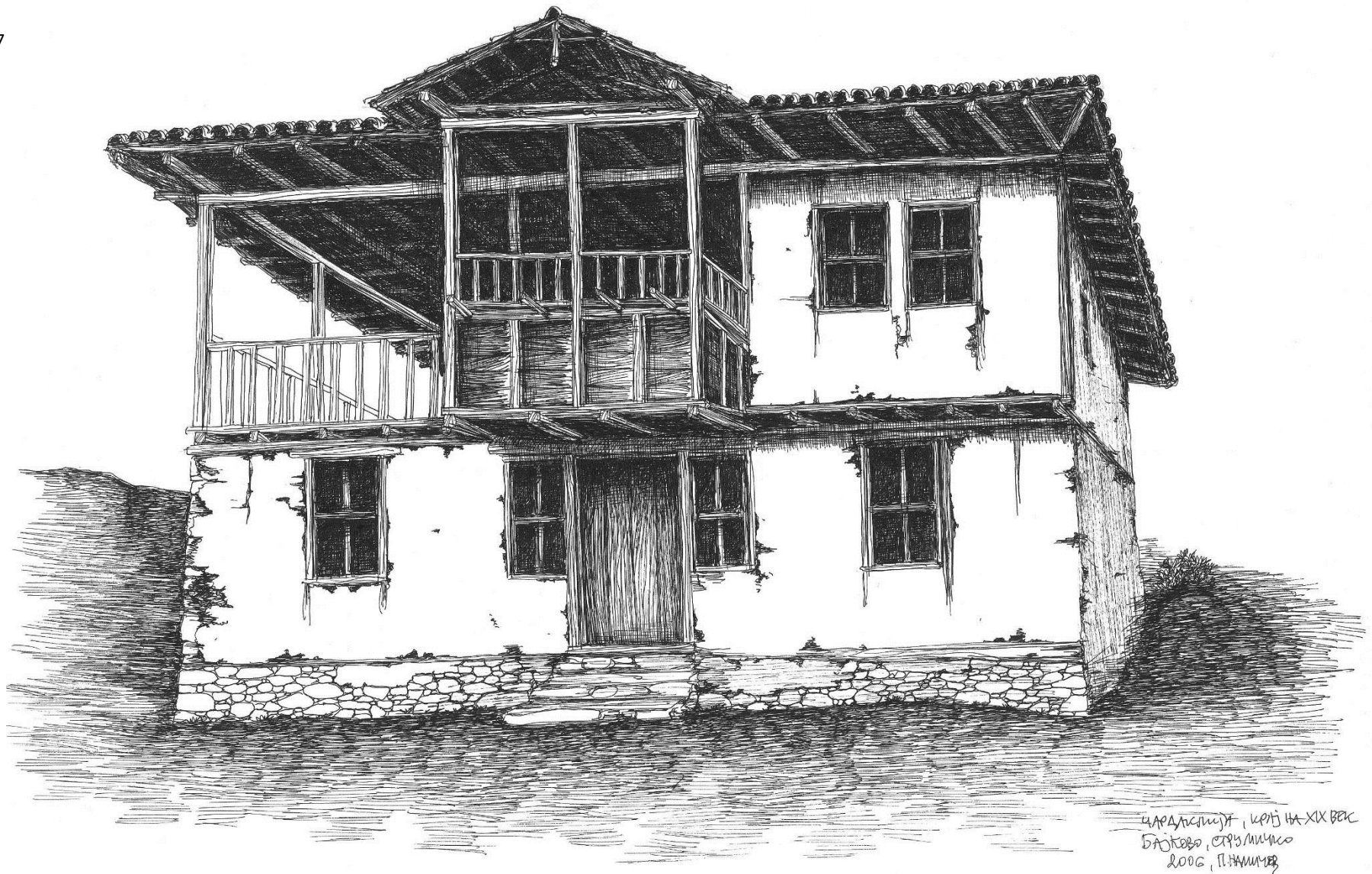

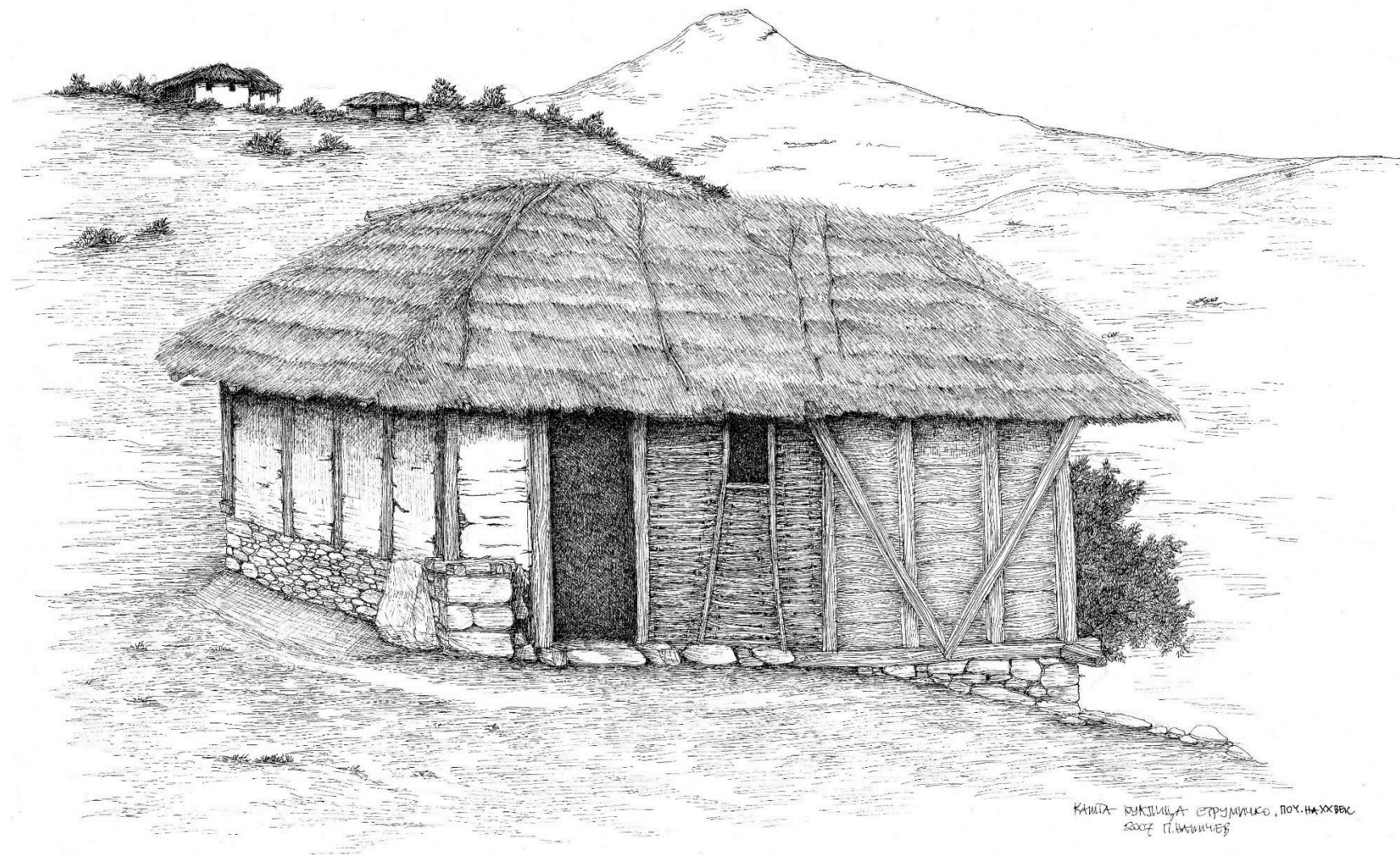
ҲАРАҚИДУҶА НОҶ. ҲА-XX БЕК
СТАНК СЕРУМНИКО
ДОСҶ П. ҲАММУҶЕВ

ЧАРДАКЦИТ ПОЧ. В. ХХ ВЕК
СТИЛИК, СТРУМЦКО
2006 П. НАМИЧЕВ

Чардаслиџ, крај на XIX век
Бажоџо, ерџиџиџо
2006, П.И.И.И.И.И.И.

Легенди за цртежи од изложбата:

Legends of the drawings:

- 1.Изглед на маало од почетокот на 20-от век, Струмица, 2014
View of the neighborhood since the early 20th century, Strumica 2014
- 2.Изглед на леблебиџиска улица од почетокот на 20-от век, Струмица, 2014
View of *leblebidzhiska* -street from the early 20th century, Strumica 2014
- 3.Изглед на улица кон Орта џамија од почетокот на 20 век, Струмица, 2014
View of the street to Orta Mosque of the 20th century, Strumica 2014
- 4.Изглед на кат од куќа со чардак, Струмица, 2014
View of the first floor of the house with porch, Strumica 2014
- 5.Преден изглед на куќа со балкон, Струмица, 2014
Front view of house with balcony, Strumica 2014
- 6.Изглед на куќата на Хаџитосеви, Струмица, 2014
View of the house Hadzhitosevii Strumica 2014
- 7.Изглед на струмичка куќа од почетокот на 20-от век, Струмица, 2014
View of house of the early 20th century, Strumica 2014
- 8.Изглед на затворен тип на куќа, Струмица, 2014
View of the closed type house, Strumica 2014
- 9.Изглед на *жолтите конаци*, Струмица, 2014
View of the *yellow inns*, Strumica 2014
- 10.Перспективен изглед на старата пошта, Струмица, 2014
Perspective appearance of old mail, Strumica 2014
- 11.Изглед на фурната на Харето, Струмица, 2014
View of the oven Hare, Strumica 2014
- 12.Изглед на градска куќа, Струмица, 2014
View of the townhouse, Strumica 2014
- 13.Изглед на градска куќа со еркер, Струмица, 2014
View of the townhouse with jettie, Strumica 2014
14. Куќата на Аџитоши со отворен чардак, Струмица, 2014
House of Adzhitoshi with open porch, Strumica 2014
- 15.Изглед на улицата Т.Чучков, Струмица, 2014
View of the T.Chuchkov street, Strumica 2014
16. Изглед на сокак, Струмица, 2014
Appearance of the street, Strumica 2014
17. Изглед на сокак од почетокот на 20-от век, Струмица, 2014
Appearance of the street of the 20th century, Strumica 2014
- 18.Изглед на дел од Градот од средината на 20 век, Струмица, 2014
View of a part of the city from the mid-20th century, Strumica 2014
19. Изглед на дел од куќа со чардак, Струмица, 2014
View of the part of a house with porch, Strumica 2014
- 20.Предна фасада на градска куќа со чардак, Струмица, 2014
Front facade of the town hall with porch, Strumica 2014
- 21.Изглед на градско маало од средината на 20 век, Струмица, 2014
Look at downtown neighborhood of the mid-20th century, Strumica 2014

22.Изглед на куќа со отворен чардак од средината на 20 век, Струмица, 2014

View of a house with open porch of the mid-20th century, Strumica 2014

23. Изглед а градска куќа од почетокот на 20 век, Струмица, 2014

Appearance of a townhouse from the early 20th century, Strumica 2014

24.Изглед на куќа на ул.Тошо Арсов бр.23, Струмица, 2014

View of the house at T.Arsov street, nb.23, Strumica, 2014

25. Изглед на градска куќа на Белотлиеви, Струмица, 2014

Appearance on the townhouse, Belotlievi family, Strumica 2014

26.Изглед на куќа со поглед кон градот, Струмица, 2004

View of a house overlooking the town of Strumica, 2004

27.Изглед на куќа со порта, Струмица, 2001

View of a house with a gate, Strumica, 2001

28.Изглед на куќа – *чардаклија*, Водоча, струмичко, 2014

View of a house - *chardaklija*, Vodocha vill., Strumica 2014

29.Изглед на приземна куќа, Рич, струмичко, 2014

View of a the basement of a house, Rich vill., Strumica 2014

30.Изглед на долно маало од Барбарево, струмичко, 2014

View of the lower neighborhood of Barbarevo vill, Strumica 2014

31. Изглед на куќа -*чардаклија* од Вељуса, струмичко, 2014

Appearance of the house-*Chardaklija*, Veljusa vill., Strumica area, 2014

32.Куќа со чардак од Вељуса, струмичко, 2014

House with the porch, Veljusa vill., Strumica area, 2014

33.Изглед на амбар, Стиник, Strumica area, 2006

View of a barn, Stinik vill., Strumica area, 2006

34. Куќа -*чардаклија*, изглед Бадилен 2006

House-*chardaklija*, Badilen vill., Strumica area, 2006

35. Куќа -*чардаклија*, Бадилен 2006

House-*chardaklija*, Badilen vill., Strumica area, 2006

36. Куќа со чардак, Бадилен 2006

House with a porch, Badilen vill., Strumica area, 2014

37. Куќа - *чардаклија*. Банско 2006

House *chardaklija*. Bansko vill, Strumica area, 2006

38. Изглед на братска куќа, Бадилен 2006

View of a brotherly house, Badilen vill. Strumica area, 2006

39.Изглед на *братска куќа* од типот -*чардаклија*, Мокрино 2006

View of *brotherly house- chardaklija*, Mokrino vill., Strumica area, 2006

40. Изглед на *братска куќа* со чардак, Стиник 2006

Appearance of *brotherly house* with porch, Stinik vill., Strumica area, 2006

41.Изглед на куќа со чардак, Стиник 2006

View of a house with porch, Stinik vill., Strumica area, 2006

42.Куќа -*чардаклија*, Мокрино 2006

Kukja-chardaklija, Mokrino vill, Strumica area, 2006

43.Изглед на приземна куќа, Бадилен, 2007

View of a one floor house, Badilen vill. Strumica area, 2007

44. Куќа на две нивоа со чардак, Ст.Коњарево, 2006
House on two levels with porch, St.Konjarevo vill. Strumica area, 2006
45. Куќа со чардак, Стиник, 2006
House with a porch, Stinik vill., Strumica area, 2006
46. Изглед на куќа со чардак, Стиник, 2006
Layout of the house with porch, Stinik vill. Strumica area, 2006
47. Куќа со чардак, Стиник 2006
House with porch, Stinik vill. Strumica area, 2006
48. Изглед на куќа со чардак, Бадилен, струмичко, 2006
View of a house with porch, Badilen vill., Strumica area, 2006
49. Изглед на куќа- кашта покриена со слама, Куклица, струмичко, 2007
Layout of house-kashta covered with straw, Kuklica vill., Strumica area, 2007
50. Изглед на куќа *чардаклија*, Бадилен, струмичко, 2014
View of a house- *chardaklija*, Badilen vill, Strumica area, 2014

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

728(407.742)"18/19"

НАМИЧЕВ, Петар

Традиционална архитектура во Струмица и Струмичко од 19-от и почетокот на 20-от век / Петар Намичев = Traditional architecture in Strumica and Strumica region from 19th and early 20 century / Petar Namicev. - Струмица : НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј = Strumica : Protection of Culture Monuments and Museum, 2014. - 103 стр. : илустр. ; 21 см. - (Народно неимарство = Traditional architecture ; 9)

Текст на мак. и англ. јазик. - Библиографија: стр. 48

ISBN 978-608-65524-2-8

I. Namicev, Petar види Намичев, Петар

а) Станбена архитектура - Струмичко - 19-20 в.

COBISS.MK-ID 96208906

